

Győrfi Lajos Szervátiusz Jenő-díja¹

Egy művészeti díjnak az adományozása és elfogadása találkozás, kölcsönös kéznyújtás az adományozó és a jelölt között, s ez a gesztus a díj tartalmáról, értelmezéséről való azonos gondolkozást feltételez. A Szervátiusz Jenő-díj névadójának és fiának, az alapítónak a felfogása a művészetről határozott és karakterisztikus követelményeket támaszt a díjazandó munkásságával szemben. Olyan teljesítményt vár el, ami a Kárpát-medencében magyar művész által teremtett magyar művészet, amelynek gyökerei a nemzeti kultúrából szívják életető és erőt adó energiáikat, magas színvonalú művészetet hozva létre az alkotói műhelyben. A megfogalmazott elvárásoknak való megfelelés létrejöhet olyan művészi teljesítménnyel, amely a névadó és az alapító művészek alkotói módjával azonos szemléletű és lényegileg azonos eszközrendszerrel dolgozó alkotói pálya, de egy elismerő díj tiszteleghet más kifejezési módokat, eszközöket használó művész teljesítménye előtt is.

Győrfi Lajos szobrászművész esetében szemléleti, elhivatottságbeli rokonság teremt kapcsolatot a Szervátiusz Jenő-díjjal.

Életműve a köztereken bontakozott és teljeseedett ki: par excellence köztéri szobrász, amit szívesen vállal, ebből a meghatározottságból következő felelősséggel formálja meg műveit, s hozott létre a jelenkori magyar szobrászatban – 55 éves életkorát is figyelembe véve – páratlanul gazdag életművet.

1960-ban Karcagon született, a város Kunlapos határrészének tanyájáról indult a negyedik, legkisebb gyermekként. A pusztai tanyáról messze iramodó vágyak, képzeletének szárnyalása ösztönözték, vitték távolra. A karcagi végtelennek látszó határban nemcsak a meghódítandó horizont távoli, de az álmok is végtelenül szabadon születnek és határtalanok. Minden messze van, a szabadság érzését is itt lehet igazán megtanulni, ló hátán száguldvá birtokba venni. Aki ezt megszerezte, az ismeri a végtelen meghódításának sarkalló kíváncsiságát, s már nem felkészületlen, ha innen elkerül. A szabadságot művészetté vál-

PROKAI GÁBOR (1950) Dunakeszin élő művészettörténész, nyugalmazott lektor.

1 A laudáció 2015. november 12-én, a Magyarság Házában hangzott el.

toztatni képzeletet kíván, kifejezéséhez tehetség, bátorság, szenvedély, munkaszeretet és – bírás kell.

Tudásvágya meg testvérbátyja példája vitte őt is a fővárosba, a művészeti szakközépiskolába, a kis képzőbe, majd onnan a főiskolára, ahol Borsos Miklós és Rátonyi József voltak a mesterei, és mellettük, katedra nélkül, de a szoborkészítés hétköznapi gyakorlatának megismertetésével fivérének alakuló műhelye.

Gondolkodását a művészetről meghatározóan Borsos Miklós mediterrán szellemisége, nyitottsága, humanizmusa alakította; a mintázás, a szoborformálás, a szerkezet, a felépítés törvényei megismertetésében pedig elsősorban Rátonyi volt a mestere. Már hallgatóként többször hívták idősebb szobrászok segédnek nagyobb munkáik kivitelezéséhez. 1985-ben diplomázott. Az ifjú művész felkészülten, teli világhódító energiával a fővárosból visszatért szülőföldje határára, Püspökladányban telepedett le, ahol ma is él, alkot.

Legelső munkáinak egyike, amit pályázaton nyert el, a kunhegyesi *Kun emlékmű* az életmű sokatmondó, jellegzetes műve. A szabadon vágató lovas a kun elődök előtti tisztelgés, de legalább annyi indulat, hódítani vágyás feszíti a fiatal szerzőt is – képességeit, tehetségét kibontakoztatva, mondanivalóját kifejezve próbálja erejét. Féktelenül, szabadon, magabiztos győzni akarással száguld, repül a lovas, akárcsak alkotója, a veszélyt nem is érzékelve.

Mert nem veszélytelen ez a pálya, különösen, ha valaki az általa vállalt következetességgel tesz hitet a figurális, realista ábrázolás mellett, és váltja valóra saját alkotói gyakorlatában mint elsődleges kifejezési mód. S ez azért lehet így, mert számára a szoborkészítés nem magánügy, nem mindenáron való modernkedési törekvés, múltó divatok követése. Nála művészeti programmá válik a művészeti hagyományok tisztelete, abból is a természetelvűség az inspiráló, számára nincsenek anakronisztikus feladatok és műfajok.

Programjának másik tartóoszlopa történelmi, nemzeti hagyományaink tisztelete és annak történelmi személyiségeinkkel testet öltött, a róluk készült szobrok általi felmutatása. Elkötelezetten, felelősséggel és kvalitásosan szolgálni az emlékállítást, a közösségi tiszteletadás szándékát, ez vezeti alkotói munkáját, összekapcsolva a múltat a mával, személyessé, szellemi, példaadó erőtérre téve az ideát.

Mert a szoborállítás a jelhagyásról, az eszményekről – is – szól, arról, hogy a közösség mit tart emlékeztetőre, megbecsülésre fontosnak, amivel magát és környezetét alakítani, formálni kívánja, és szól arról is, hogy tehetségével, képzeletének erejével hogyan tudja ezt kifejezni a művész, s hogyan alakítja ezáltal műve, művészete a közönség, mindannyiunk életét, gondolkodását.

Körmendi Lajos író, a művész *Magyar szellemiség – bronzba öntve* című debreceni kiállítása után egy írásában a magyar szellemiség szobrászának nevezte Győrfi Lajost.

Amikor a veszélyt említettem, arra gondoltam, hogy a fentiek szerint jellemzett dacos, konok művészet értékét könnyen lehet a modernség mint értékmérő felől megkérdőjelezni, korszerűtlennek minősíteni. De hát a modernség nem

lehet minőségi jelző sem pozitív, sem negatív előjellel, csupán a kifejezés lehetséges eszközrendszere, mert a művet minősége értékeli.

Győrfi Lajos korszerűségét szakmai felkészültsége és kvalitása adja. Nincsenek kifejezési korlátai, bármit képes a maga által támasztott szigorú igényességgel, a feladattal szembeni tisztelettel, alkotói felelősséggel teljesíteni.

A feladatok megtalálják. Több pályázatnak volt ugyan nyertese, de alkotói tevékenységében a meghatározó az, hogy felkérlik a művek létrehozására. Minden esetben a legnagyobb komolysággal lát munkához, e tekintetben nem ismer kisebb vagy nagyobb feladatot. Egy-egy szobra nemegyszer a település arculatát befolyásoló monumentummá válik, de volt, mikor a felkérés szobortól független térszervezésre, -berendezésre vonatkozott.

Az életmű több műtípusból ötvöződik. A pályakezdés idején a II. világháború áldozatainak emlékére állított emlékművek adtak munkát a szobrászoknak. Több emlékművet készített e műcsoportban, köztük a tiszadobit, a püspökladányit, a kunhegyesit, és őt kérték fel lakóhelye testvérvárosának, a hollandiai Hattem II. világháborús áldozatai emlékművének az elkészítésére is. Szabadságküzdelmeink emlékére készült számos szobra között Álmosdon több elemes műegyüttes emlékezik egyetlen győztes szabadságharcunkra és vezetőjére a mű központi főalakjával, Bocskaiával. Püspökladányban a *Huszár emlékmű* az 1848–49-es szabadságharc helyi honvédeknek állít emléket. 1956 ifjú hőseit a Corvin köz *Pesti srác* idézi meg. A honfoglalás millicentenáriuma és az államalapítás milleniumára emlékező évek legfoglalkoztatottabb szobrászai – természetesen külön-külön műhelyként – a Győrfi testvérek voltak.

Köztéri munkásságának számbavétele – alig néhány híján 200 műről beszélhetünk – nem lehet hiteles, ha nem szólunk portrészobroiról. Ábrázolásai személységrajzok, nem csupán szoborképek. Köztük is kitüntetett megformálás *Osováth Pál mellszobra*: az alak távlatos tekintete egyszerre idézi a csendbiztos fegyelmezettségét, szigorúságát, rendteremtő és -megtartó képességét meg a szellem emberét, akit az írásaiban az értékek őrzésének tudatossága, a hagyományok vállalása és képviselése vezet. *Louis Armstrong* portréja Bánkon ugyancsak meggyőző bizonyossága annak, hogy milyen ereje, szuggesztivitása van nála a szemeknek. Néhány napja készítette el és állították fel Nagykállóban *Kállay Benjámin*nak, az Osztrák–Magyar Monarchia több mint két évtizedig szolgáló közös pénzügyminiszterének egészalakos bronzszobrát.

A köztéri oeuvre az általa megformált lovasszobrokkal válik teljessé. A pályakezdéstől foglalkoztatják, jelen vannak munkásságában a ló- és lovasszobrok, pedig azok minden szobrásznak – aki egyáltalán birokra kel velük – nagy erőpróbát, szakmai vizsgát jelentenek. Ló és lovas kapcsolatát, egyenrangú közöségét, összetartozását mindig a témára koncentrált érvényességgel fogalmazza meg. Tizenkét nagyméretű körplasztikát alkotott e műtípusból – egyet társ-szerzőként Kis Jenővel, s ezzel, ismereteim szerint, hazánkban, de feltehetően a kontinensen is egyedülálló teljesítményt jegyez.

Az életmű egyes darabjai az ország településein kívül a tengerentúlra is eljutottak: *Szegő Gábor matematikus portréja* a washingtoni és a stanfordi egyetemen áll. Európában Hollandiában, Ausztriában, Varsóban állnak szobrai, kultúránk és művészete követeként. Még jelentősebb a küldetése azon műveknek, melyek határainkon kívül Kassa, Révkomárom, Párkány, Rimaszombat, Ungvár, Kolozsvár, Gyulafehérvár, Nagyvárad, Telegd, Szováta terein segítik jelenlétükkel a Kárpát-medencei közös sorsra, történelemre, hazára emlékezést, közösen az ott élő népekkel. A számbavétel nem is teljes, sőt egy-egy felsorolt felvidéki városban több szobra is áll.

Nem kevésbé jelentős az a szerep, amit művészete egyes hazai régiókban vállal, mint például a Hajdúságban Bocskai tiszteletének ápolása vagy azon művek hatása, amit szobrai a bihari térség kisebb-nagyobb településein jelenlétükkel betöltenek. De hiszen ezért a szolgálatért tért vissza szülőföldjére.

Elsősorban mint köztéri szobrászról szólt eddig a bemutatás, a kiállítás is erről ad szűk keresztmetszetű válogatást. Ne feledkezzünk meg azonban a műterem és műhely kisplasztikai s éremterméséről sem. Ezek nemegyszer vázlatok, gondolat- és formacsírák egy-egy nagyobb szoborhoz. A kis szobor, hogy önálló műként mit jelent, arra legyen példa a *Feltámadás* emberi fájdalom, őszinte, megrendítő pátosztalansága. A szobrász másféle érzékenysége mutatkozik meg a női szépséget ünneplő *Éva* meg a *Kavics*on ülő szobrokban.

Érmei részben megrendelésre készültek, de szakmai kihívásként magának is mintáz érmeket, mint tette mestere, Borsos Miklós is. Nemegyszer a művészettörténetből veszi a példát, s alakít át a plasztika törvényszerűségei szerint festményt, grafikát Bruegheltől, van Goghtól, Nagy Lászlótól. A kompozíció fegyelme, tisztasága, a részletek gazdagsága, a szépen vésett betűk együttesen adják érmeinek művességét, igényességét.

Külön is kell szólni rajzairól, amikor nem az anyag, a tömegformálás a kifejezés eszköze, hanem a vonalak által leheletnyi belsőseges finom rezdülések szövődnek a papíron illusztrációként, vázlatként vagy önálló opuszként.

1993-ban bátyjával rendezett közös kiállításuk katalógusában emlékeztettem arra, hogy a magyar szobrászművészet kezdetén, az első ismert szobrászok között tartja számom a művészettörténet a Kolozsvári testvérpárt, Mártont és Györgyöt. A Győrfi testvérekben, Sándorban és Lajosban, az ő reinkarnálódásukat láttam. Nekik is van egy közös munkájuk az 1992-ben készített *A kisújszállási II. világháborús áldozatok emlékműve*, ami poézisében, szobrászi megformálásában megkülönböztetett minőség az ezen műtípus művei között. Három, kétségbeesett parasztember veri félre a harangot, világgá zengetve az emberiség legkegyetlenebb gonoszságának, a háborúnak a veszedelmét. Mint a Kolozsvári testvérek, akik a sárkánnyal küzdöttek, a Győrfi testvérek is a fenevad ellen húzzák a harangot. A művészek felelősséggel, legjobb hitük szerint figyelmeztetnek még akkor is, ha a történelem tanulságai arra intenek: a gonosz legyőzéséhez a művészet ereje önmagában gyengének bizonyul.

2009-ben együtt, mint Győrfi testvérek, megkapták a Magyar Örökség díjat, művészetük a magyar örökség része. Emlékeztetőül: a Szervátiusz Jenő-díj, 2003-as alapításakor elsőként Sándor művészetét ismerte el.

Lajos más díjak mellett: Holló László-díjas, Kölcsey-díjas, Püspökladány díszpolgára, 2004-ben a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztje kitüntetést kapta. Az állami kitüntetések nem kényeztetik. A felkérések, műveinek közönségszeretete az ő elismerése azoktól, akik közvetlen, mindennapi kapcsolatban értékelik művészetét. A latin mondással szólva: *Artificem commendat opus* – Az alkotót alkotása dicséri.

Köszönet az eddigi életműért és köszönet a Szervátiusz Jenő-díj Alapítvány-nak, hogy észrevette és értékelte Győrfi Lajos szobrászművészetét.

Győrfi Lajos: Pesti srác (bronz, mészkő, Budapest, Corvin-köz, 2006)